

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr **ZACHODNIO-  
POMORSKIE**

1. Obiekt

305/1

BRAMA MIEJSKA (KAMIENNA BRAMA)

2. Czas powstania

XIV w., przeb.  
XVI, XIX w.

3. Miejscowość

G R Y F I C E

4. Adres Gryfice

ul. Kamienna Brama 1/2

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo szczecińskie

gmina m. Gryfice p.o. GRYFICU

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Greifenberg (do 1945 r.)

7. Przynależność administracyjna

przed 1 VI 1975

województwo szczecińskie

powiat Gryfice

8. Właściciel i jego adres

Urząd Miasta i Gminy w Gryficach  
Pl. Zwycięstwa 37, Zakład Gospodar  
Mieszkaniowej, ul. Wiejska 8

9. Użytkownik i jego adres

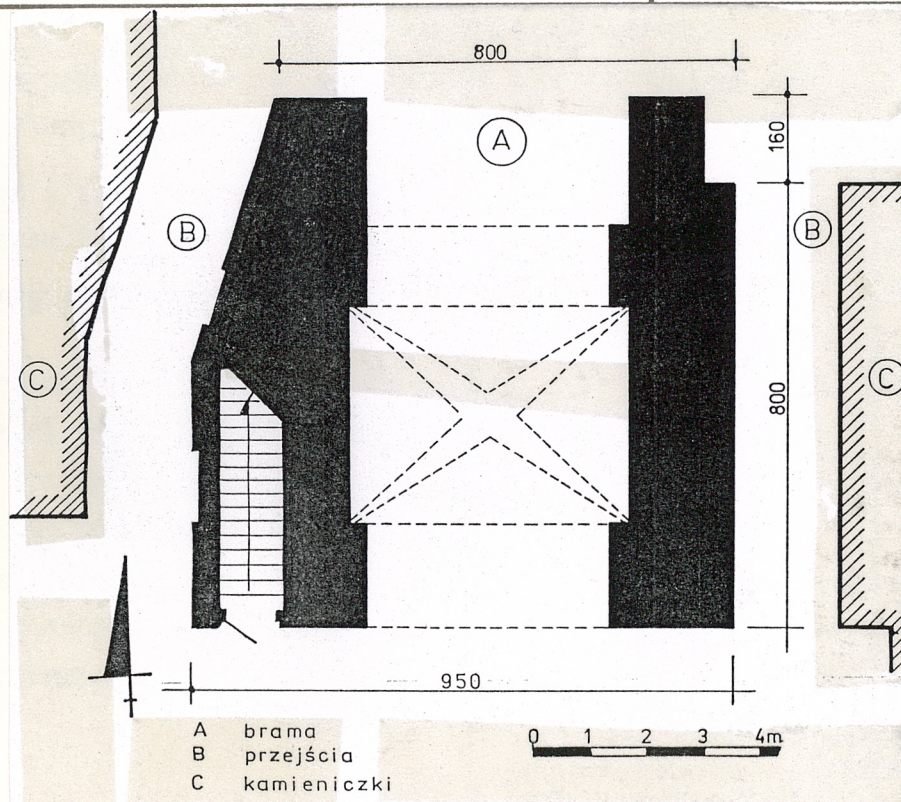
Zachodniopomorski Ośrodek Sportów  
Siłowych, ul. Kamienna Brama 1/2  
72-300 Gryfice

10. Rejestr zabytków

Nr A-52 data 30.07.1955 r.



1.



kon. XIX w.



## O r i e n t a c j a

Gryfice jest to duże miasto gminne (d. powiatowe) położone w półn.-wschodniej części woj. szczecińskiego, oddalone ok. 25 km od Morza Bałtyckiego. Miasto położone na Równinie Gryfickiej, rozlokowane po obu stronach rzeki Regi (pierwotnie jedynie po zachodniej stronie rzeki). Miejscowość posiada dogodną komunikację drogową w kierunku Kołobrzegu, Kamienia i Szczecina oraz kolejową na trasie Szczecin - Kołobrzeg.

## S y t u a c j a

Ewidencjonowany obiekt (**Kamienna Brama**) zlokalizowany jest w północnej części układu staromiejskiego, przy historycznym trakcie do Trzebiatowa - w osi ul. Woj. Polskiego i Kamienna Brama. Pod bramą przebiega jednokierunkowy ruch kołowy w kierunku północnym, a po bokach przejścia dla pieszych. Do ściany wschodniej przylega dwukondygnacyjny dom mieszkalny (ob. obiekt leczniczo-biurowy), z wejściem od strony ul. Kamienna Brama. Po przeciwległej stronie analogiczny dom mieszkalny, przyporządkowany do ul. Leśnej (nr 60, 60a). Teren wokół bramy płaski, o nieznacznym spadku w kierunku północnym.

## M a t e r i a ł , t e c h n i k a , k o n s t r u k c j a :

**Posadowienie** - nierozpoznane, prawdopodobnie na kamiennych ławach fundamentowych; cokół ceglany, tynkowany, nieznacznie wyodrębniony z lica muru.

**Ściany** - murowane z cegły ceramicznej, gotyckiej (30 x 14 x 8 cm), prawdopodobnie o wiązaniu wendyjskim, wyprawione gładkim tynkiem cementowo-wapiennym, o przekroju w przyziemiu od 150 do 180 cm. Do ściany północnej dostawione dwie, dwustopniowe ceglane przypory (skarpy), wyprawione słabym tynkiem. Szczyty bramy z architektonicznie wyodrębnionym układem pilastrów i gzymsów, o późnorennesansowym wystroju, zaś w ścianie południowej i zachodniej wysokie, późnogotyckie blendy. Pośrodku ściany południowej, w obrębie okna fragment pierwotnego boniowania. Lico łuku arkadowego przejazdu bramnego o odsłoniętym wątku ceglany.

Od wewnątrz ściany tynkowane na gładko i malowane farbami klejowymi i emulsyjnymi, zaś w obrębie otworów okiennych z odłoniętym wątkiem ceglany.

c.d. wkładka nr 1

## H i s t o r i a

Gryfice lokowane zostały przez księcia Warcisława III w 1262 r. na prawie lubeckim; w 1264 r. książę Barnim I potwierdził przywilej lokacyjny ("nova civitas Griphemberch").

Układ przestrzenny miasta przyjął pierwotnie rozplanowanie osady przedlokacyjnej, o kształcie zbliżonym do owalnicy (wytyczonej na osi N-S), z zakolem na wysokości rzeki.

Na przełomie stuleci (XIII/XIV w.) przystąpiono do budowy murów obronnych, które zastąpiły - wzniesione po lokacji - obwarowania drewniane.

W pierwszej fazie wzniesiono mury w południowej i zachodniej części miasta. Przy wylotach dróg ulokowano trzy bramy: w części północnej Kamienną, w części południowej Wysoką, a od południowego wschodu, przy moście bramę Reską. Naturalną obronę miasta stanowiła od wschodu rzeka Rega, a od północy niewielki strumień (fosa). Oprócz w/w bram należy przypuszczać, iż w murach istniały furty, zwłaszcza od strony rzeki.

c.d. wkładka nr 1



<p>14. Kubatura</p> <p>ok. 1.050 m<sup>3</sup></p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>70 m<sup>2</sup> - pow. zabudowy</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>brama w murach miejskich</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>ośrodek rehabilitacyjny</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Brak szczegółowych danych.</p> <p>Na pocz. l. 80-tych odnowiono elewacje wieży. Na przełomie 1988/89 r. adaptacja wnętrza na potrzeby klubokawiarni (prace malarskie, elektryczne, stolarskie). W połowie l. 90-tych prace adaptacyjne na potrzeby ośrodka rehabilitacyjnego.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Ogólny stan techniczny na leży określić jako zadowalający; brak widocznych zagrożeń konstrukcyjnych.</p> <p>Niewielkie ubytki tynku w obrębie elewacji, lekko zlasowana ceramiczna dachówka, skorodowane i osłabione elementy konstrukcyjne więźby dachowej.</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Ewidencjonowana Brama Kamienna to jeden z nielicznych, całościowo zachowanych elementów średniowiecznych fortyfikacji miejskich. Obiekt o wartościach zabytkowych, wpisany do rejestru zabytków woj. szczecińskiego (A-52 z dn. 30.07.1955 r.) podlega prawnej ochronie. W odniesieniu do obiektu obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich.</p> <p>Należy dążyć do zachowania:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) pierwotnej bryły z formą dachu dwuspadowego (z ceramicznym pokryciem dachówkowym) oraz drewnianą sygnaturką</li> <li>2) historycznie ukształtowanej formy architektonicznej, która odzwierciedla kolejne fazy rozbudowy wieży</li> <li>3) jednorodnego ukształtowania ze wszystkimi elementami dekoracji architektonicznej, ze szczególnym uwzględnieniem późnorenansowych szczytów</li> </ol> <p>c.d. wkładka nr</p>	



21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

22. Biblioteka

H. Lemcke, Die Bau - und Kunstdenkmäler des Rêgierungs - Bezirks Stettin, Bd. V, Stettin 1914.

H. Riemann, Geschichte der Stadt Greifenberg, Greifenberg 1862.

E. Linette, Studium Historyczno-Urbanistyczne do Planu Zagospodarowania Przestrzennego miasta Gryfice, Poznań 1958 (maszynop.)

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Mapa sztabowa m. Gryfice (Greifenberg) z kon. XIX w., - kserokopia ze zbiorów BDZ w Szczecinie.

24. Uwagi różne

nr inw. 370/a/97

25. Opracował

tekst mgr Waldemar Witek, BSiDK Sz-n, 03.1997 r.

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki mgr Waldemar Witek - BSiDK Sz-n, 03.1997 r.

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. mgr Waldemar Witek - BSiDK Sz-n, 03.1997 r.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów PSOZ w Szczecinie

**KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO**

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

4 wkładki



1. Miejsowość G R Y F I C E	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) BRAMA MIEJSKA (KAMIENNA BRAMA)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub uzupełnienia) tekst, plan, sytuacja, foto
--------------------------------	--	--

c.d. rubr. nr 12

Ewidencjonowana brama miejska (Brama Kamienna) wzniesiona została - prawdopodobnie - na **przełomie XIII/XIV w.** Nazwa bramy sugeruje, iż powstała ona jako najstarszy obiekt murowany, wyróżniony wśród drewnianych - pierwotnych - fortyfikacji. W 2 poł. XVI wieku brama została przebudowana, czego dowodem są - zachowane do czasów współczesnych - manierystyczne (późnorenesansowe) szczyty. W 2 poł. XVII wieku (1658 i 1668) miasto uległo wielkim pożarom; nie wiadomo na ile uległa zniszczeniu dokumentowana brama. Wg. opisu z 1784r. miasto posiadało jeszcze dobrze utrzymane mury i wszystkie (trzy) bramy.

W XIX wieku, w związku z rozwojem przestrzennym miasta wyburzono część elementów średniowiecznych fortyfikacji: mury w części wschodniej i zachodniej oraz bramę Reską. W owym czasie dobudowano do ścian bocznych bramy dwukondygnacyjne domy mieszkalne, z przejściami przy bramie oraz przeprowadzono kolejny remont - o czym może świadczyć data (1823) umieszczona na chorągiewce sygnaturki.

W sensie architektonicznym i stylistycznym jest to średniowieczna budowla gotycka, z renesansową (manierystyczną) dekoracją szczytów. Po 1945 r. obiekt pierwotnie nie był użytkowany; następnie przejęty przez Zespół Opieki Zdrowotnej w Gryficach, z przeznaczeniem na klubokawiarnię (klub pracowników służby zdrowia). W kwietniu 1996 r. obiekt został skomunalizowany (przejęty przez UMiG), a od 4 lat użytkowany przez Zachodniopomorski Ośrodek Sportów Siłowych.

c.d. rubr. nr 13

**Stropy, sklepienia:** W przyziemiu wieży (w przejeździe) rozpięte jest ceramiczne sklepienie krzyżowe, o zróżnicowanej strzałce poszczególnych podniebień - fot. 9. Szwy żeber podwójne, tworzą 4-ramienną gwiazdę. Całość wyprawiona gładkim tynkiem cementowo-wapienym. Na wyższych kondygnacjach stropy drewniane, belokwe nagie, w tym z wtórnie odeskowanymi belkami i nową powalą - fot. 10. W obrębie przejść dla pieszych, po bokach bramy występują ceramiczne sklepienia ostrołukowe; zachodnie o nietynkowanym podniebieniu.

**Więźba dachowa** (fot. 11) - drewniana, o konstrukcji krokwiowo-jętowej (dwa poziomy jętek) i płatwią pośrednią; stopy krokwi osadzone na wpust ukośny w belkach stropowych. Do krokwi nabite są długie przypustnice, powodujące wyraźne załamanie połaci dachowych.

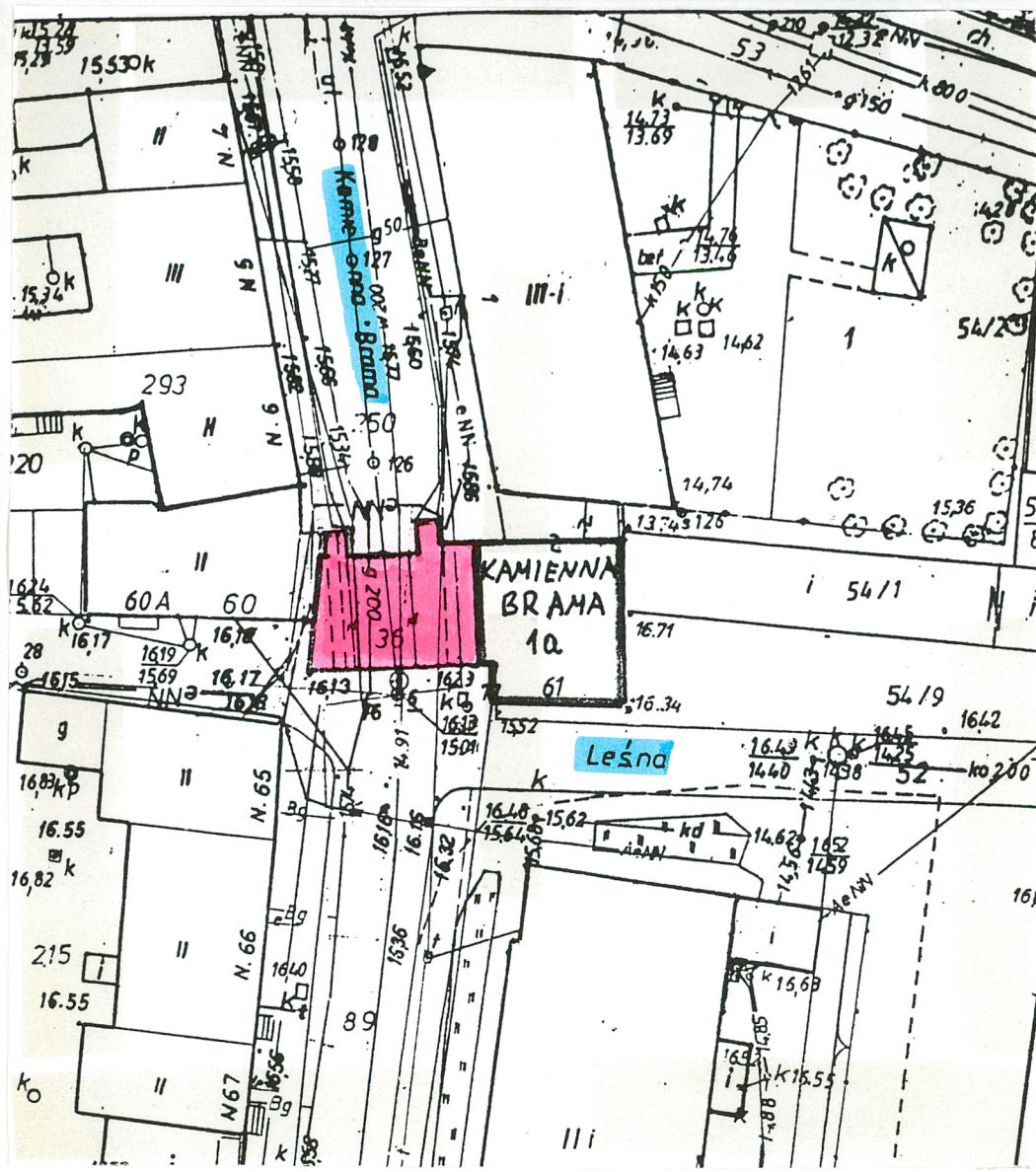
Elementy więźby dachowej o ręcznej obróbce budulca, o zróżnicowanych przekrojach kanciaków, które wynikają także ze zużycia (skoro-  
Wkładkę założył: mgr. W. Witek, 03.1997 r. ....

c.d. wkładka nr 2

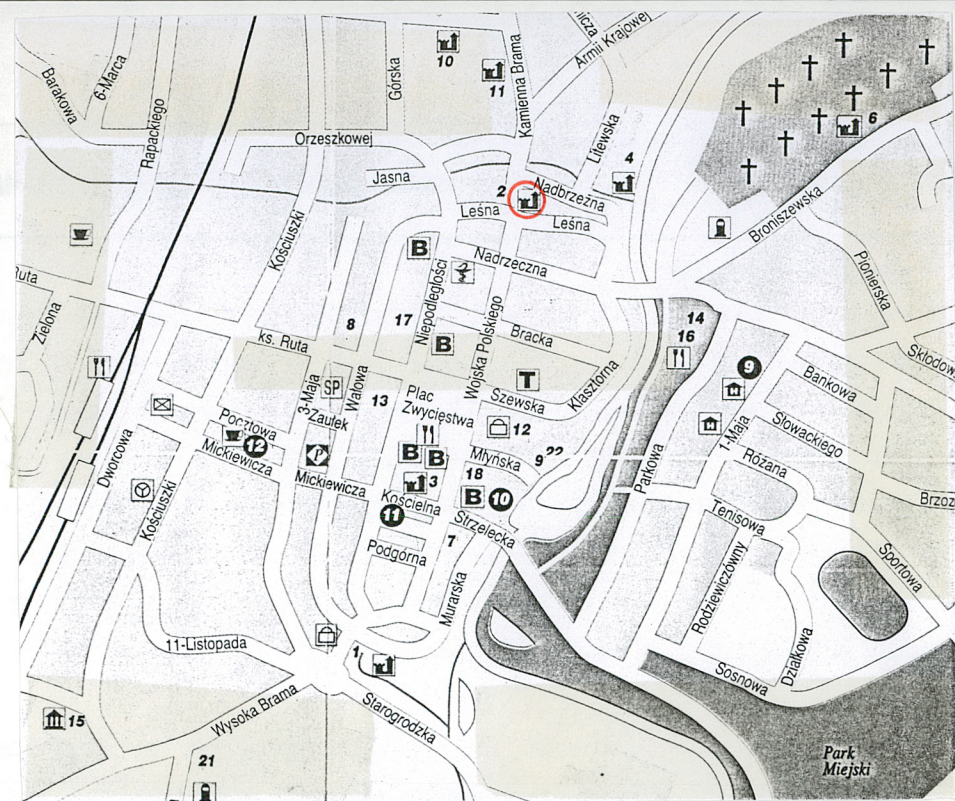
Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ w Szczecinie .....

Wzór ODZ 1978 r.





1 : 500



2.



1. Miejscowość G R Y F I C E	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) BRAMA MIEJSKA (KAMIENNA BRAMA)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub uzupełnienia) tekst, foto
---------------------------------	--	--

c.d. rubr. nr 13

skorodowania) materiału drewnianego.

Hełm sygnaturki drewniany, z promienistym układem krokiewek.

Daszek nad klatką schodową (przy ścianie zachodniej) o konstrukcji drewnianej, krokwiowo-płatwiowej.

Pokrycie - połaci dachowych wieży i przybudówki z klatką schodową stanowi ceramiczna (gruba) dachówka karpiówka, ułożona w "rybią łuskę"; na linii kalenicy umieszczone ceramiczne gąsiory. Ścianki i hełm sygnaturki pokryte gontem.

Posadzki, podłogi: przez przyziemie wieży przebiega droga o nawierzchni asfaltowej, na wyższych kondygnacjach ułożone wtórne podłogi deskowe.

Schody - na II kondygnację prowadzą schody zewnętrzne (umieszczone w przybudówce zachodniej) - zabiegowe, ceglane, wtórnie wyłożne betonowymi płytkami oraz kilkustopniowe, jednobiegowe - od strony domu mieszkalnego. Na III kondygnację prowadzą wtórne schody drewniane, policzkowe, 2-biegowe, zaopatrzone w pseudotralkowe balustrady.

Stolarka drzwiowa - przejazd bramny ujęty dwiema, ostrołukowymi arkadami; przy ścianie południowej zachowany kamienny odbój. Drzwi na klatkę schodową - jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe, zawieszone nastylizowanych, hakowo-pasowych zawiasach, zamykane na kłódkę.

Stolarka okienna - wtórna, niejednorodna. Pośrodku ściany południowej umieszczone jest okno 2-skrzydłowe, skrzynkowe; otwór okienny ujęty boniowaniem. W ścianie południowej znajdują się okna krosnowe, 1-skrzydłowe, osadzone w górnej części pierwotnych blend. Strych doświetlają cztery (po dwa w każdym szczycie), niewielkie okna krosnowe, 1-skrzydłowe.

R z u t

Ewidencjonowany obiekt założony został na planie kwadratu, o boku 800 cm. Przy ścianie północnej dostawione są dwie, zesponiowane przory (skarpy), o wymiarach w przyziemiu ok. 120 x 150 cm. Do ściany zachodniej przylega klatka schodowa (o wym. 150 x 550 cm), która w części południowej jest zlicowana z elewacją wieży. Pod bramą (na osi N-S) prowadzi przejazd, który stanowi fragment szosy

Wkładkę założył: mgr W. Witek, 03.1997 r.

c.d. wkładka nr 3

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ w Szczecinie

Wzór ODZ 1978 r.





3.



4.



5.



1. Miejscowość G R Y F I C E	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) BRAMA MIEJSKA (KAMIENNA BRAMA)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub uzupełnienia) tekst, foto
---------------------------------	--	--

c.d. rubr. nr 13

wylotowej z Gryfic w kierunku Trzebiatowa. W ścianie południowej, przy narożniku zachodnim znajdują się drzwi na klatkę schodową. Pierwotnie brama była wysunięta w 3/5 poza linię dawnego muru obronnego.

B r y ł a

Brama charakteryzuje się masywną (przysadzistą) bryłą w formie stojącego prostopadłościanu, nakrytego dachem 2-spadowym z centralnie umieszczoną sygnaturką. Wysokość całkowita wynosi ok. 18 m, stosunek wysokości ścian do wysokości dachu jak 2,5 : 1. Przy ścianie południowej dostawione są dwie, zestopniowane przypory, zaś od zachodu przylega niewielka przybudówka, nakryta daszkiem pulpitowym; oba elementy wprowadzają niewielkie rozczłonkowanie tej jednolitej bryły. Obecnie jest to obiekt trzykondygnacyjny, niepodpiwniczony, z nieużytkowym poddaszem. Poszczególne kondygnacje o zróżnicowanych wysokościach; w obrębie II kondygnacji wprowadzono wtórną antresolę. Komunikację pionową (na II kondygnację) zapewniają schody zewnętrzne oraz od strony domu mieszkalnego, zaś na wyższe kondygnacje schody wewnętrzne lub drabina - na strych.

E l e w a c j e

Elewacje obiektu o historycznie ukształtowanej stylistyce, odpowiadają kolejnym fazom przebudowy wieży. Elewacja południowa formalnie 1-osiowa, dwukondygnacyjna, zwieńczona trójbocznym szczytem, który wypełniony jest rytmicznym układem pilastrów (w dwóch poziomach), rozdzielonych gierowanymi gzymsami. Przy narożnikach szczytu wyprowadzone są ceglane, prostopadłościennie sterczynki, pośrodku szczytu umieszczony kwadratowy cyferblat, zaś środkowy pilaster zwieńczony jest "głową świni" (obecnie częściowo zniszczoną). Otwór okienny pośrodku II kondygnacji ujęty regularnym pseudoboniowaniem, które zwieńczone jest frontonikiem. Elewacja północna również dwukondygnacyjna, 1 i 3-osiowa, zaakcentowana dwiema (zestopniowanymi), przynaróżnymi przyporami, trzema (wydłużonymi) blendami oraz trójbocznym szczytem, który ma analogiczną kompozycję jak w/opisany; w środkowym polu tego szczytu umieszczona jest płaskorzeźba rycerza, wykonana w tynku. Obie elewacje wyprawione gładko zacieranym tynkiem, utrzymanym w jasno szarej kolorystyce. W obu elewacjach czytelne są elementy historycznej stylizacji: gotyckie blendy oraz późnorenesansowe szczyty (fot. 1, 5-7).

Wkładkę założył: ..... mgr W. Witek, 03.1997 r. ....

Miejsce przechowywania negatywów: ..... PSOZ w Szczecinie .....

c.d. wkładka nr 4





6.



7.



8.



9.



1. Miejscowość <b>G R Y F I C E</b>	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) <b>BRAMA MIEJSKA (KAMIENNA BRAMA)</b>	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub uzupełnienia) <b>tekst, foto</b>
--	---	---

c.d. rubr. nr 20

4) historycznych otworów i blend, bez nowych przepruć.

Wskazane jest również odnowienie elewacji, przy określeniu jednorodnej kolorystyki oraz uruchomienie zegara.

Wszelkie prace remontowe przy obiekcie winny być konsultowane z WKZ w Szczecinie.

S p i s   f o t o g r a f i i :

1. Elewacja południowa
2. Widok ogólny od południa - w osi ul. Woj. Polskiego
3. Widok od połud.-wschodu
4. Widok od zachodu, z ul. Leśnej
5. Elewacja północna
6. Manierystyczny szczyt południowy
7. Manierystyczny szczyt północny
8. Ostrołukowy otwór bramny w ścianie południowej
9. Sklepienie krzyżowe w przyziemiu bramy
10. Wnętrze II kondygnacji - widok na współczesną antresolę
11. Wieżba dachowa widok ogólny od dołu

I n s t a l a c j e :

Elektryczna (w tym ogrzewanie), odgromowa.

Wkładkę założył: mgr W. Witek, 03.1997 r.

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ w Szczecinie

Wzór ODZ 1978 r.





10.



11.